

Бардаш А. О.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри кримінального процесу*

ДО ПИТАННЯ ПРО СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТТЯ «СПРОЩЕНЕ» ТА «ПРИСКОРЕНЕ» СУДОВЕ ПРОВАДЖЕННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Досить актуальним є питання про диференціацію кримінально-процесуальної форми, тобто порядку процесу, з урахуванням тяжкості злочинів, складності їх розкриття, можливості певного прискорення і спрощення провадження за умови достатньої забезпеченості прав суб'єктів кримінально-процесуальної діяльності в одних справах і додержання повної процедури провадження в інших.

Рекомендаціями Кабінету Міністрів Ради Європи № R 87 (18) «Про спрощення кримінального правосуддя» у 1987 році країнам-учасникам запропоновано з метою забезпечення громадянам права на справедливий судовий розгляд у розумні строки передбачити у кримінальних процедурах уведення інституту згоди особи з пред'явленим обвинуваченням за умови обов'язкового дотримання прав як потерпілого, так і обвинуваченого, з швидким відшкодуванням шкоди та пом'якшенням покарання учасникам конфлікту без обтяжуючої процедури судового слідства.

На підставі цих рекомендацій до Кримінально-процесуального кодексу України (КПК) 21 червня 2001 року була уведена нова спрощена форма судового розгляду (ч. 3 ст. 299 КПК), яка дозволяє суду першої інстанції не досліджувати у судовому засіданні докази тих фактичних обставин, які не осперюють учасники судового розгляду, і після допиту підсудного перейти до судових дебатів та постановлення вироку на підставі зізнання підсудного та доказів, зібраних на досудовому слідстві. Така форма судового розгляду вимагає високої якості проведеного досудового розслідування, безперечності зібраних доказів, ґрунтовного викладення їх в обвинувальному висновку і детального урегулювання застосування спрощеної процедури у процесуальному законодавстві.

Дослідженню окремих аспектів запровадження, застосування спрощеного порядку судового розгляду кримінальних справ присвячені праці Б. Безлепкіна, Л. Лобойка, А. Победкіна, О. Пеклушенка, В. Попелюшка, П. Пушкаря, Б. Свиридова, В. Тertiшника та ін.

Спрощена форма судового розгляду відома, загально визнана та обґрунтовано займає основоположну позицію у багатьох зарубіжних країнах, зокрема США, Великій Британії, Німеччині, Італії, та країнах СНД - Російській Федерації, Латвійській Республіці, Білорусі тощо. Причиною того є збільшення потоків інформації та недоліків часу на її якісне сприйняття.

На мою думку, необхідно з'ясувати, що ж таке «спрощене» та «прискорене» провадження та чи треба їх розмежувати.

У кримінальному процесі поняття «спрощене провадження» та «прискорене провадження» найчастіше розглядаються як синоніми. Причому саме прискорення розглядається виключно як наслідок процесу спрощення процесуальної форми. Це потребує уточнення, тому що «прискорене провадження» все ж таки є самостійним принципом, реалізація якого дає змогу скоротити строки провадження у справі, а «спрощеному провадженню» властиві не

тільки прискорені строки але і відсутність окремих стадій, вилучення деяких процесуальних інститутів і норм. Я вважаю, що всі ці аспекти разом сприяють реалізації принципу процесуальної економії.

Незважаючи на те, що спрощення та прискорення - це різні форми диференціації кримінально-процесуальної форми, чіткого їх розмежування не пропонують ні норми міжнародних актів, ні норми чинного законодавства України чи проекти цих актів. Та слід відмітити, що все ж таки, дуже вдало відображено у проекті КПК України, який внесений Президентом України, роз'яснення спрощеного провадження у главі 30 «Особливі порядки провадження в суді першої інстанції», у параграфі 1 «Спрощене провадження щодо кримінальних проступків», тому що процедури які закріплені у цих нормах, передбачають не тільки економію процесуальних засобів порівняно зі звичайною, а утворюють абсолютно інший засіб досягнення завдань кримінального судочинства, який залежить від різновиду правопорушення, складності чи інших умов матеріально або процесуально - правового характеру.

Разом з тим у законодавстві багатьох країн світу мають місце назви прискорене (скорочене, особливе) провадження, що містять елементи спрощеного інституту. Наприклад, в Іспанії таке провадження відоме під назвою «конформідад», в Італії - «паттаджа- менто».

На мою думку необхідно відокремлювати прискорену (целерантну) процедуру, яка представляє у собі кримінально-процесуальну форму, направлену на досягнення загальної мети кримінального судового провадження, але маючи скорочені терміни для їх досягнення, та спрощену процедуру, яка характеризується винятком окремих процедурних елементів, у зв'язку з чим вона здійснюється у більш короткі строки та має визначену специфічну мету та завдання, які не повинні протистояти загальним завданням кримінального процесу. Також, «прискорене провадження» може і повинно реалізовувати принцип процесуальної економії та забезпечувати гарантії захисту прав та законних інтересів, але воно не може розглядатися тільки як спрощення кримінально-процесуальної форми.

Підводячи підсумок, можна виділити два засоби впливу на кримінально - процесуальну форму з метою її спрощення: а) вилучення окремих її елементів (спрощене судове провадження); б) встановлення для її реалізації найбільших коротких строків (прискорене судове провадження).